

DOI:10.35774/app2022.02.175
УДК 343.137

Андрій Дзюрбель,

старший викладач кафедри кримінального
права та процесу Західноукраїнського
національного університету

Петро Декайло,

старший викладач кафедри кримінального
права та процесу Західноукраїнського
національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3711-0065>

Вікторія Ярмусь,

студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Представлено результати дослідження процесуальних особливостей, що виникають у ході проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. Досліджено норми законодавства в цій галузі, а також думки науковців.

Ключові слова: неповнолітній, досудове розслідування, предмет доказування, слідчі розшукові дії, негласні слідчі розшукові дії, процесуальні гарантії неповнолітнього, допит неповнолітнього, заходи забезпечення кримінального провадження.

Dzurbel A., Dekailo P., Yarmus V.

Procedural features of pre-trial investigation of minors

Procedural features that arise during the pre-trial investigation in criminal proceedings against minors are analyzed. The relevance of the issue is related to the status of minors, who are a more vulnerable category. The creation of additional guarantees and special conditions during criminal proceedings, in particular pre-trial investigation, allow to ensure the maximum protection of minors. Despite some peculiarities contained in the legislation of Ukraine, proceedings against minors are conducted according to general rules. Thus, it is important to consider the issue comprehensively. The norms of legislation in this field, as well as the opinions of scientists, were studied.

Pre-trial investigation consists of investigative actions and covert investigative actions, which in turn include many procedurally important actions, such as interrogation, search, etc. When conducting each of them, the investigator is obliged to comply with the provisions of the law regarding order and norms, but despite this, do not forget about the importance of the psychological state of the child, which can significantly change the usual process. It is the vulnerability and fear of children, the impulsiveness and complex character of teenagers that are the reasons and prerequisites for the creation of special conditions. It also requires the special training of investigators, who will be able to properly fulfill the powers assigned to them, achieving the goal of the pre-trial investigation, and at the same time preserve the psychological health and normal state of the minor.

Also, unfortunately, the introduction of martial law in the entire territory of Ukraine brought peculiarities to criminal proceedings, and in particular the process of pre-trial investigation. Thus, from February 24, 2022, certain additions were added to the criminal procedural legislation, which related to the conduct of the process. Thus, this fact is another reason for researching this issue, because legislation never stands still, but constantly changes, develops and needs repeated study and analysis.

Keywords: minor, pre-trial investigation, subject of proof, investigative search actions, undercover investigative search actions, procedural guarantees of a minor, interrogation of a minor, measures to ensure criminal proceedings.

Постановка проблеми. Неповнолітні особи як певна категорія, що вважається більш вразливою, часто потребують створення для них особливих умов під час кримінального провадження, які зможуть

© Андрій Дзюрбель, Петро Декайло, Вікторія Ярмусь, 2023

повною мірою забезпечити для таких осіб максимальний захист. Це також стосується стадії досудового розслідування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: питання особливостей досудового розслідування, яке здійснюється щодо неповнолітніх, досліджували такі вчені, як: С. М. Зеленський, М. О. Карпенко, В. В. Лисенко, Г. М. Мінковський, О. М. Павлик, Л. М. Палюх, А. Б. Романюк, Р. С. Холод, О. О. Юхно, О. В. Ярош та ін.

Мета дослідження – здійснення комплексного аналізу особливостей, які притаманні досудовому розслідуванню щодо неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ч. 1 ст. 484 КПК України порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх, які скоїли суспільно небезпечні діяння, відбувається за загальними правилами, але враховуючи особливості, що передбаченні главою 38 КПК України [3]. Тому можна стверджувати, що такий вид провадження є особливий з огляду на усю специфіку.

З'ясування належних фактів та обставин, що підлягають встановленню, забезпечує досягнення безпосередньої мети у кримінальних провадженнях. Мова йде про доказування, що є провідною частиною усієї кримінальної процесуальної діяльності. В контексті провадження щодо неповнолітніх В. В. Романюк виокремлює дві головні особливості: предмет доказування та особливі вимоги щодо збирання та фіксування доказів, яких необхідно дотримуватись під час слідчих та інших дій [10, с. 149].

Під предметом доказування науковці розуміють сукупність обставин, без виявлення яких неможливо розкрити кримінальне правопорушення, встановити винну особу, прийняти рішення у справі, що буде законним, обґрунтованим, вмотивованим, а тому такі факти підлягають обов'язковому доказуванню у кожному кримінальному провадженні [8, с. 71].

Створення додаткових гарантій захисту прав та інтересів неповнолітніх у межах кримінального провадження виявляється в особливому предметі доказування [10, с. 149].

Кримінальний процесуальний кодекс України у статті 91 містить дані про загальний предмет доказування, який підлягає встановленню у всіх провадженнях. У ст. 485 КПК зазначено додаткові обставини, що стосуються саме кримінальних проваджень щодо неповнолітніх, тобто вони розширюють та деталізують загальний предмет, а саме: їх потрібно додатково з'ясувати [3]:

1) повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього, що стосується його віку, стану здоров'я та рівня розвитку, та інших соціально-психологічних рис, які необхідно брати до уваги під час ухвалення рішення у справі;

2) ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння;

3) умови життя та виховання неповнолітньої особи;

4) наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників у кримінальному правопорушенні.

Не є винятком ситуація, у якій неповнолітній повністю заперечує будь-яку свою причетність до діяння, вчиненого ним, тоді ставлення до вчиненого ним діяння з'ясувати необхідно іншим шляхом. У такій справі потрібно допитати батьків, близьких родичів, членів його сім'ї, друзів, знайомих щодо поведінки неповнолітнього після того, як він скоїв кримінальне правопорушення. З'ясуванню підлягає й взаємовідносини між останніми та неповнолітнім. Як результат, усі зібрані в ході досудового розслідування відомості потрібно надалі враховувати під час прийняття рішень, зокрема під час вирішення питання щодо застосування запобіжних заходів, заходів примусу виховного характеру чи призначення покарання [11, с. 93].

Викладена у статті 65 КК України вимога законодавства щодо всебічного з'ясування обставин, у т. ч. про особу винного, для винесення судом справедливого рішення може бути належно виконана завдяки встановленню на стадії досудового розслідування відомостей про особу неповнолітнього у повному обсязі. Як наслідок, це сприятиме досягненню мети кримінального провадження щодо неповнолітніх [2].

Оскільки органи досудового слідства при з'ясуванні особи неповнолітнього обмежуються приєднанням до матеріалів кримінального провадження копії документів, що ідентифікують його особу, характеристики з місця навчання та довідки про перебування на обліку в психіатра, то можна стверджувати, що слідчі приділяють недостатньо уваги для з'ясування можливості повного усвідомлення значення дій неповнолітнім, щодо якого здійснюється кримінальне провадження, а також чи мав він можливість керувати своїми вчинками у тій ситуації. Такі відомості підлягають встановленню шляхом проведення комплексної психолого-психіатричної або психологічної експертизи за наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою [10, с. 150].

К. С. Рябченко виокремлює дві типові помилки у визначенні предмета доказування, що допускаються в практичній діяльності. По-перше, це стосується не здійснення досліджень обставин, що важливі для провадження. Таким чином, слідчий, дізнавач, прокурор, суд, залишаючи певні факти без уваги, зумовлюють судові помилки, адже з'являються певні прогалини у провадженні, що призводять до неповноти досудового розслідування. По-друге, часто на практиці відбувається необгрунтоване розширення кола обставин, які досліджуються. У зв'язку з цим досудове розслідування уповільнюється, матеріали кримінального провадження перевантажуються зайвими відомостями, які не мають жодного важливого значення. Варто приділяти достатньо уваги тій інформації, що може якнайточніше розкрити дані про протиправне діяння неповнолітнього [11, с. 187].

Межі доказування, з'ясування яких у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх суттєво, полягає у: повноті встановлення обставин події, які свідчать про мету досягнення дійсності у самому провадженні; правильній кваліфікації, взявши до уваги склад кримінального правопорушення, особливо в частині визначення винуватості особи, що має бути об'єктивним; індивідуалізації, законності, обгрунтованості та вмотивованості покарання, яке буде покладено на неповнолітнього [11, с. 187].

Розкриття змісту доказування здійснюється через його елементи, зокрема через збирання, перевірку, оцінку доказів, та, як наслідок, прийняття процесуальних рішень. У цьому контексті, слідчий (дізнавач) є центральною фігурою впродовж усього досудового розслідування. У ч. 2 ст. 484 КПК України закріплено, що кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, здійснюється спеціально уповноваженим керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх слідчим, дізнавачем. ЦЕ положення також стосується тих проваджень, що здійснюються щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою [3; 6, с. 234; 10, с. 149].

Одними з провідних процесуальних дій, що здійснює сторона обвинувачення в рамках кримінального провадження щодо неповнолітніх, є проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НДСР). Уразливий стан та соціальна незрілість неповнолітніх зумовлює потребу в особливому підході, щоб не допустити порушення прав і свобод таких осіб. Перед проведенням слідчих (розшукових) дій потрібно здійснити належну підготовку [11, с. 179].

Наприклад, під час проведення допиту, відповідно до вимог КПК України слідчий повинен підготувати перелік запитань, які має намір з'ясувати, заздалегідь. Це не єдина особливість у допиті неповнолітнього, тому також варто зазначити, що його потрібно проводити у присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – у присутності лікаря. КПК України встановлює у ст. 226 часові рамки, а саме: те, що допит не може тривати без перерви понад одну годину, а загальний час не має бути понад дві години на день. Окрім того, стаття 490 КПК України передбачає обов'язкову участь захисника під час проведення допиту неповнолітнього підозрюваного [3; 8, с. 62].

Додатковими положеннями щодо допиту неповнолітніх є положення КПК про можливість проведення такої процесуальної дії із застосуванням технічних засобів фіксації за клопотанням учасників. Окремим випадком є ті кримінальні провадження, у яких мова йде про насильницькі правопорушення (проти статевої свободи, із застосуванням чи погрозою застосування насильства). Щодо таких справ у статті 224 КПК України встановлена заборона на одночасний допит двох або більше вже допитаних осіб, серед яких буде неповнолітня особа для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях (тобто «перехресний допит») [3].

Варто також виокремити інші особливості допиту неповнолітніх, наприклад сприйняття малолітніми запитань. Через свої вікові можливості останні не завжди здатні правильно зрозуміти поставлене запитання з першого разу, тобто слідчий має розуміти, що пояснення суті питання теж займає певний час. Водночас, підліток, який з легкістю визнає свою провину, може негативно вплинути на подальший хід досудового розслідування. Також наявність у підлітків схильності до фантазування, самообмови для створення ілюзії «злочинної романтики», взяття чужої провини «на себе» може завадити подальшому збиранню доказів. Саме тому належна підготовка, знання про вікові психологічні особливості неповнолітнього та перевірка показань (за їх повнотою та достовірністю) дуже важливі [8, с. 62; 11, с. 179].

Варто наголосити, що часто проведення процесуальних дій слідчим самостійно практично неможливе, прикладом може слугувати контроль за вчиненням злочину, що здійснюється з метою виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації [7, с. 296].

Саме тому слідчі підрозділи органів Національної поліції України у своїй діяльності взаємодіють з іншими структурними підрозділами, зокрема з оперативно-розшуковими. Наказ МВС України «Про за-

твердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» (далі – Інструкція) у пункті 1.1 визначає завдання такої співпраці, зокрема такі основні: попередження кримінальних правопорушень, їх вчасне виявлення та розслідування, притягнення винних осіб до відповідальності, що встановлена законодавством, відшкодування шкоди, що завдана кримінальними правопорушеннями, відновлення порушених прав й інтересів осіб [5].

О. П. Заворіна зазначає, що залежно від періоду часу і від ступеня об'єднання спільних зусиль взаємодія в діяльності правоохоронних органів може бути разова, періодична або постійна. А також викремлює такі види взаємодії:

- 1) гласна і негласна;
- 2) безпосередня й опосередкована;
- 3) постійна та тимчасова;
- 4) процесуальна та організаційна;
- 5) зовнішня і внутрішня [6, с. 231].

Водночас, на стадії досудового розслідування у провадженнях щодо неповнолітніх взаємодія слідчого й оперативних підрозділів може бути різноманітна. Характер слідчої ситуації, що склалась у рамках провадження, зумовлює вибір слідчим однієї із форм взаємодії (процесуальна й непроцесуальна (організаційна) форма взаємодії), яка буде здійснюватись під його процесуальним контролем. У будь-якому випадку правовідносини, що формуються, спрямовані на забезпечення об'єктивності, усебічності й повноти дослідження обставин, які підлягають доказуванню. Останнім часом більш поширеною є саме проведення НСРД спільно слідчим та оперативним підрозділом, найчастіше це відбувається в кримінальних провадженнях, які стосуються незаконного обігу наркотичних та психотропних речовин [6, с. 232].

Ч. 6 ст. 246 КПК України та пункт 3.1 Інструкції є правовою основою взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, адже встановлюють те, що слідчий може проводити НСРД як самостійно, так спільно з уповноваженими оперативними підрозділами, а також повністю доручати їх проведення уповноваженим оперативним підрозділам, про що виносить постанову [3; 5].

Під час проведення НСРД на стадії досудового розслідування у провадженні щодо неповнолітнього в останнього та у його захисника є певні додаткові кримінальні процесуальні гарантії, а саме: їм надається право звертатися до слідчого судді з клопотанням про проведення НСРД; покладення на слідчого суддю обов'язку про взяття в осіб, що були ініціаторами такого проведення НСРД, розписки про нерозголошення факту їх проведення [11, с. 188].

У рамках кожного кримінального провадження, в т. ч. щодо неповнолітнього, для досягнення дієвості та забезпечення належного досудового розслідування можуть застосовуватись заходи забезпечення цього провадження, проте особа неповнолітнього вносить певні особливості. Самі види заходів забезпечення кримінального провадження передбачені ч. 2 ст. 131 КПК України.

В. В. Колмиков визначає, що застосування щодо неповнолітніх заходів забезпечення кримінального провадження є обґрунтоване застосування до неповнолітнього процесуального примусу з метою досягнення завдань цього провадження, у якому дотримуються прав та свобод такої особи, а також її законних інтересів, здійснюване в порядку та на підставах, передбачених КПК України. Важливо, щоб застосування до неповнолітніх кримінального процесуального примусу було у формі виключення, а сам процес був забезпечений наявністю додаткових правових гарантій [8, с. 69].

Виклик слідчим, прокурором неповнолітнього, що здійснюється для участі останнього у процесуальних діях (наприклад, у допиті), є одним із таких заходів. Засобом, яким здійснюється інформування про виклик, часто є повістка, що може бути вручена або надіслана. Водночас не виключена можливість виклику за допомогою телефону, факсимільним зв'язком тощо. Проте головною відмінністю є суб'єкт, якому вручається повістка про виклик неповнолітньої особи. Стаття 489 КПК України передбачає, що такими особами є батьки неповнолітнього, усиновлювачі або законні представники (опікуни, піклувальники, патронатні вихователі та інші). Саме тому встановлення даних про батьків або інших законних представників неповнолітнього є важливим елементом у досудовому розслідуванні, у якому бере участь неповнолітній, адже це в подальшому дасть змогу зрозуміти доцільність передачі під нагляд неповнолітнього у разі потреби [3; 8, с. 66].

Обов'язок з'явитися за викликом належить особисто неповнолітньому, тобто за його невиконання він буде нести відповідальність самостійно. Санкціями за невиконання може бути накладання грошового стягнення, що передбачено статтею 139 КПК України, або застосування приводу, відповідно до статті 140

КПК України. Щодо першого, то фінансові санкції до неповнолітнього обмежені умовами, які передбачають можливість накладання грошового стягнення у випадках, коли неповнолітній володіє джерелом самостійного заробітку, а також враховується вік, адже особа віком до 14-15 років не має можливості отримувати такий заробіток. Привід як примусовий захід, який полягає у супроводі особи до місця виклику, може бути застосований до неповнолітнього, що знаходиться в статусі підозрюваного чи обвинуваченого, адже в ч. 3 ст. 140 КПК встановлена заборона на привід неповнолітнього, який є свідком. Варто також розрізняти ситуацію, коли до неповнолітнього застосовано запобіжний захист, а саме: передання під нагляд. У такому разі санкції будуть застосовуватись до батьків чи інших законних представників, адже обов'язок забезпечити прибуття неповнолітнього уже покладено на них [3; 8, с. 67].

Враховуючи статус неповнолітнього, варто наголосити на потребі додаткових гарантій поруч із загальними процесуальними гарантіями під час застосування до останнього будь-якого примусу. Варто виокремити для цієї категорії осіб порядок обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, а також щодо затримання [8, с. 68].

Перш за все варто наголосити на можливості застосування таких заходів примусу лише у винятковому випадку, який встановлений ч. 2 ст. 492 КПК України, а саме: коли неповнолітній підозрюється або обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, що є тяжким або особливо тяжким злочином, і інший запобіжний захист не зможе забезпечити того, що останній не здійснить інші правопорушення або не буде перешкоджати здійсненню провадження у справі. Перед вирішенням питання про підтримку клопотання слідчого про застосування такого заходу як тримання під вартою прокурор зобов'язаний допитати неповнолітнього підозрюваного особисто. Також є ще одна особливість, яка передбачена ч. 2 ст. 213 КПК України, що полягає в обов'язку негайного повідомлення батьків неповнолітнього або осіб, які їх замінюють, про взяття під варту або затримання такої особи [3].

Оскільки такі поняття як тяжкість та винятковий випадок безпосередньо впливають на прийняття рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, то потрібно правильно застосовувати і розуміти згадані терміни. Щодо тяжкості вчиненого правопорушення, то у ст. 12 КК України є визначення, які дають повною мірою зрозуміти, що вважається тяжкими та особливо тяжкими злочинами. Тлумачення поняття виняткового випадку дещо відрізняється. У ст. 37 Конвенції про права дитини використовується термін «крайній захід», що вживається як синонім до «винятковий випадок» у контексті того, що жодна дитина може бути позбавлена волі незаконним чином, а затримання чи тюремне ув'язнення щодо дитини використовуються лише як крайній захід. У національній площині Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у своєму листі розглянув деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх та певною чином роз'яснив дане питання у такому контексті: «слідчий суддя, суд повинен пам'ятати, що тримання під вартою має застосовуватись до неповнолітнього лише у виняткових випадках, як крайня міра, з визначенням якомога коротших термінів такого тримання та із забезпеченням періодичного перегляду через короткі проміжки часу підстав для його застосування чи продовження» [1; 4; 8, с. 68].

Введений на території України ще у лютому 2022 р. воєнний стан безумовно вплинув на багато аспектів, що відбуваються в юриспруденції. Насамперед, розділ IX-1 КПК змінив свою назву на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Що безпосередньо стосується досудового розслідування в умовах воєнного стану, то його строк у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх продовжується керівником органу прокуратури, визначеним пунктом 9 ч. 1 ст. 3 КПК України, за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або прокурора [9, с. 78].

Проведене досудове розслідування є підставою для прийняття слідчим, прокурором одного із таких рішень: закриття кримінального провадження, звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру.

Висновки. Отже, досудове розслідування у провадженнях щодо неповнолітніх проводяться за загальними правилами, проте з огляду на певні особливості, які передбачені кримінальним процесуальним законодавством, у зв'язку із наявністю у справі особливої категорії населення – особи, що не досягла повноліття. Так, особливий предмет доказування є гарантією забезпечення прав і свобод такої категорії, що є необхідним елементом у провадженні. У роботі, здійсненні слідчих розшукових дій та негласних слідчих розшукових дій слідчий і прокурор повинні передбачити й враховувати проблеми, які можуть виникнути в ході здійснення їхніх повноважень.

Список використаних джерел

1. Конвенція про права дитини: Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989. *ООН*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 02.03.2023).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.02.2023 р.).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 15.02.2023).
4. Про деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх : Лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 липня 2013 р. № 223–1134/0/4–13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12#Text> (дата звернення 02.03.2023).
5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України №575 від 07.07.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення 02.03.2023).
6. Заворіна О. П. Особливості органів досудового розслідування з оперативними підрозділами національної поліції в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2020. Вип. 2 (90). С. 228–238.
7. Князев С. М. Взаємодія слідчого зі співробітником оперативного підрозділу у кримінальному провадженні. *Підприємство, господарство і право*. Вип. 11. 2019. С. 295–301.
8. Колмиков В. В. Особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. «Правоохоронна діяльність», Національний авіаційний університет. Київ, 2020. 94 с.
9. Максименко О. В. Особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх в умовах воєнного статусу України. *Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану*. 2022. С. 77–78.
10. Романюк В. В. Процесуальний аспект вивчення особи неповнолітнього у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2 (86). С. 146–156.
11. Рябченко К. С. Предмет доказування у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх : дис. ... докт. філософії за спеціальністю 081 «Право». Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021. 224 с.

References

1. *Convention on the Rights of the Child*: Convention, International document dated 20.11.1989. UN. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text [in Ukrainian].
2. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]*: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. Ofitsiiny veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
3. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]*: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. Ofitsiiny veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
4. *Pro deyaki pytannya zdiysnennya kryminalnoho provadzhennya shchodo nepovnoletnikh [On some issues of conducting criminal proceedings against minors]*: Lyst Vyshchoho spetsializovanoho sudu z rozghlyadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 18.07.2013 № 223–1134/0/4–13. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12#Text> [in Ukrainian].
5. *Pro zatverdzhennya Instrukttsiyi z orhanizatsiyi vzayemodiyi orhaniv dosudovoho rozsliduvannya z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoyi politsiyi Ukrayiny v zapobihanni kryminalnym pravoporushennyam, yikh vyavlenni ta rozsliduvanni [On the approval of the Instructions on the organization of the interaction of pre-trial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation]*: Nakaz MVS Ukrayiny №575 vid 07.07.2017. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> [in Ukrainian].
6. Zavorina, O. P. (2020). Osoblyvosti orhaniv dosudovoho rozsliduvannya z operatyvnymy pidrozdilamy natsionalnoyi politsiyi v kryminalnykh provadzhennyakh shchodo nepovnoletnikh [Peculiarities of pretrial investigation bodies with operational units of the national police in criminal proceedings against minors]. *Visnyk LDUVS im. E.O. Didorenka - Bulletin of Didorenko E.O. LDUVS, 2 (90)*, 228-238 [in Ukrainian].

7. Kniazev, S. V. (2019). Vzaemodiya slidchoho zi spivrobotnykom operatyvnoho pidrozdilu u kryriminalnomu provadzhenni [Interaction of the investigator with the employee of the operative unit in criminal proceedings]. *Pidpryyemstvo, gospodarstvo i pravo - Enterprise, economy and law*, 11, 295-301 [in Ukrainian].
8. Kolmykov, V. V. (2020). *Osoblyvosti kryriminalnoho provadzhennya shchodo nepovnoletnikh [Peculiarities of criminal proceedings against minors]: kvalifikatsiyna robota na zdobuttia osvithnoho stupenya «mahistr»: spets. «Pravookhoronna diyalnist»*. Kyiv, Natsionalnyi aviatsiynyi universytet [in Ukrainian].
9. Maksymenko, O. V. (2022). Osoblyvosti kryriminalnoho provadzhennya shchodo nepovnoletnikh v umovakh voyennoho statusu Ukrayiny [Peculiarities of criminal proceedings against minors under the military status of Ukraine]. *Problemy kvalifikatsiyi ta rozsliduvannya kryriminalnykh pravoporushen v umovakh voyennoho stanu - Problems of qualification and investigation of criminal offenses under martial law*, 77-78 [in Ukrainian].
10. Romaniuk, V. V. (2019). Protsesualnyi aspekt vuvchennia osoby nepovnoletnoho u kryriminalnomu provadzhenni shchodo nepovnoletnikh [Procedural aspect of studying the identity of a minor in criminal proceedings against minors]. *Visnyk LDUVS im. E.O. Didorenka - Bulletin of Didorenko E.O. LDUVS*, 2 (86), 146-156 [in Ukrainian].
11. Ryabchenko, K. S. (2021). *Predmet dokazuvannya u kryriminalnomu provadzhenni shchodo nepovnoletnikh [The subject of proof in criminal proceedings against minors]* : dysertatsiya na zdobuttia naukovoho stupenia doktora filosofii za spetsialnistyu 081 «Pravo». Natsionalna akademiya vnutrishnikh sprav, Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.04.2023